

BODØ KOMMUNE

***HANDLINGSPLAN
FOR BEKJEMPELSE AV
VOLD I NÆRE RELASJONER***

Bodø kommune september 2010

1	INNLEDNING	2
1.1	Bakgrunn for handlingsplanen	2
1.2	Formålet med handlingsplanen	2
1.3	Avgrensning	3
1.4	Lovgivning	3
2	BESKRIVELSE AV SITUASJON FOR VOLDSUTSATTE	5
2.1	Omfang	5
2.1.1	Kvinner	5
2.1.2	Menn	6
2.1.3	Barn og unge som lever med vold i familien.....	6
2.1.4	Eldre.....	7
2.1.5	Familier med minoritetsbakgrunn.....	7
2.1.6	Funksjonshemmede	7
2.1.7	Rusmisbrukere	8
2.1.8	Likekjønnede	8
2.2	Konklusjon.....	8
3	EKSISTERENDE TJENESTER.....	9
3.1	Kommunale tjenester:.....	9
3.2	Statlige tjenester.....	9
3.2.1	Direkte tjenester	9
3.2.2	Indirekte tjenester	10
4	MÅL	11
4.1	Tiltak for å nå de kommunale mål.....	12
4.1.1	Å fange opp de utsatte så tidlig som mulig.....	12
4.1.2	Synliggjøring og kunnskapsformidling på bred basis.....	12
4.1.3	Forebygge gjennom å bidra til holdningsendringer.....	12
4.1.4	Kunnskap og samarbeidskompetanse	13
4.1.5	Sikre nødvendig bistand og beskyttelse	13
4.1.5.1	Kvinner og menn.....	13
4.1.5.2	Barn	14
4.1.5.3	Voksne og barn med minoritetsbakgrunn:	15
4.1.5.4	Eldre	15
4.1.6	Utvikle målrettet handlingskompetanse.....	16
4.1.7	Tilbud til voldsutøver.....	17
5	GJENNOMFØRING AV PLANEN	18
5.1	Nødvendige forutsetninger for å gjennomføre planen	18
5.2	Planens økonomiske konsekvenser	18
5.3	Planens samlede tiltak.....	18

1 INNLEDNING

"Vold er enhver handling rettet mot en annen person som gjennom denne handlingen skader, smerter, skremmer, krenker eller får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe som den ønsker"(Per Isdal, Alternativ til Vold)

Med vold i nære relasjoner menes vold og trusler mellom familiemedlemmer, eller personer som står hverandre nær. Voldsutøver kan være nåværende eller tidligere ektefelle/samboer, foreldre/steforeldre, barn, søsken eller andre medlemmer i husstanden. Volden kan være av fysisk, psykisk, seksuell eller materiell karakter. Det fins både mannlige og kvinnelige voldsutøvere, men den grove og farlige volden utøves oftere av menn. De største utsatte gruppene er kvinner og barn. Barn er spesielt sårbare for vold i hjemmet, og de frarøves en trygg barndom og får redusert livskvalitet. Det fins også andre grupper som er særlig sårbare for relasjonsvold, slik som: eldre, funksjonshemmede, rusmisbrukere og enkelte grupper med minoritetsbakgrunn.

Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet som gir store helseskader, og som er et brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Det er snakk om et problem som skaper mye lidelse og som koster samfunnet i form av sykemeldinger, uførhet, utgifter til behandling m.m.

"Vi kan ikke akseptere vold, heller ikke den som foregår i det private rom. Det er et offentlig ansvar å bidra til å forebygge og hindre vold i alle grupper av befolkningen." (Handlingsplan mot vold i nære relasjoner, Vendepunkt 2007)

1.1 Bakgrunn for handlingsplanen

I de to siste nasjonale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner vektlegges samarbeid og tydeliggjøring av ansvar, styrking av kompetanse, et tilrettelagt og helhetlig tilbud til utsatte for vold i nære relasjoner, samt behovet for å sette innsatsen mot vold i nære relasjoner på dagsorden. Det oppfordres til å utarbeide kommunale handlingsplaner som kan bidra til dette.

Rådgivingsgruppa for vold og seksuelle overgrep i Bodø kommune fremmet forslag til bystyret i Bodø om få mandat til å utarbeide lokal handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Dette for å bidra til å sette temaet på dagsorden i kommunen. Hensikten er å forebygge denne type vold, samt at utsatte får nødvendig hjelp til rett tid. Bystyret behandlet saken i møte 18.06.09, der innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Planutkastet er utarbeidet av Rådgivingsgruppa i Bodø kommune som er ei tverrfaglig og tverretattlig gruppe.

1.2 Formålet med handlingsplanen

Formålet med planen er å utrede dagens situasjon for voldsutsatte, beskrive lokale innsatsområder og målsettinger, samt foreslå konkrete tiltak som kan bidra til at målene nås. Målet er at voldsutsatte skal oppleve å få riktig hjelp til rett tid, at de på en enkel måte får oversikt over og kontakt med hjelpetilbudet, informasjon om behandlingstilbud når det er nødvendig, og bistand til å mestre egen livssituasjon.

En lokal handlingsplan vil styrke det helhetlige perspektivet og være et viktig redskap for å planlegge og iverksette tiltak som sikrer bedre samordning og kompetanse på tvers av sektorer og instanser. Planen skal være sektorovergrepene og gjelde aktuelle områder der kommunen har helt eller delvis ansvar.

Målsettinger og tiltak i planen har i all hovedsak som intensjon at flere som er utsatt for vold i nære relasjoner skal henvende seg til hjelpeapparatet, hjelpeapparatet skal få økt kompetanse til å avdekke vold i nære relasjoner, og flere skal få hjelp til å komme seg ut av et liv med vold.

"Mange kvinner og barn tilbringer lange perioder i en livssituasjon hvor deres menneskeverd krenkes på det groveste. Ved å lukke øynene for volden som skjer i hjemmene, kan vi bidra til å opprettholde volden. I ytterste konsekvens kan vår unnskyldighet føre til at liv går tapt". (Handlingsplan mot vold i nære relasjoner, Vendepunkt 2007).

1.3 Avgrensning

Denne planen er avgrenset til å omhandle vold i nære relasjoner. Årsaken til avgrensningen er et klart ønske om å styrke og forankre hjelpetilbudet til dem som blir utsatt for vold av sine nærmeste. Det vil si at vold utøves av et menneske den utsatte i utgangspunktet har et tillitsforhold til og kanskje er avhengig av, og det skjer ofte i eget hjem, et sted der en skal føle seg trygg. Bekjempelse av seksuelle overgrep mot barn og voksne, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og menneskehandel er områder som ikke spesifikt omhandles i planen. Likevel er det slik at innsatsen for å bekjempe vold i nære relasjoner vil innbefatte også disse former for vold. Eksempelvis kan seksualisert vold være en del av den totale volden som utøves i nære relasjoner, og skal følgelig behandles på lik linje med andre familievoldsaker.

1.4 Lovgivning

Nasjonale føringer

I 1999 la regjeringen Bondevik I fram handlingsplanen "Vold mot kvinner". En ny handlingsplan om "Vold i nære relasjoner" ble utarbeidet for perioden 2004 – 2007, siste handlingsplan "Vendepunkt" gjelder for perioden 2008 – 2011.

Et av målene for regjeringens handlingsplan "Vendepunkt" er å drøfte tilbudet til ofrene for vold i nære relasjoner opp mot den politiske dagsorden i kommunene. Vendepunkt framhever nødvendigheten av en lokal handlingsplan for å kunne gi voldsutsatte et forsvarlig tilbud. Videre framgår det at styrking av samarbeidskompetansen og kunnskapen i hjelpeapparatet må være sentralt i utarbeidelsen av lokale handlingsplaner: " Et bedre samarbeid mellom myndighetene og andre aktører som møter den voldsutsatte, er av vesentlig betydning for at det skal gis nødvendig hjelp og støtte".

Kommunens ansvar

Etter norsk lov er kommunene forpliktet til å gi sine innbyggere, herunder voldsutsatte, et forsvarlig tilbud. I forhold til kommunale tjenester er sosialtjenesteloven, kommunehelseloven, krisesenterloven samt barnevernloven sentrale lover. Videre gir forvaltningsloven utfyllende regler om kommunens opplysnings- og veiledningsplikt.

Formålsbestemmelsene

Etter lov om sosiale tjenester, kommunehelseloven, samt lov om barneverntjenester plikter kommunen å ivareta en rekke formål.

I henhold til lov om sosiale tjenester § 1-1, er lovens formål:

- a) å sikre økonomisk og sosial trygghet, bedre levevilkår for vanskeligstilte, øke likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer
- b) å bidra til at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfull tilværelse.

Kommunen skal ved sin helsetjeneste fremme folkehelse og trivsel og gode sosiale og miljømessige forhold, søke å forebygge og behandle sykdom, skade eller lyte. Den skal spre opplysning og øke interessen for hva den enkelte selv og allmennheten kan gjøre for å fremme sin egen trivsel og sunnhet og folkehelsen, jf. kommunehelsesloven § 1-2.

Barneverntjenesten skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg i rett tid, samt bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår, jf. lov om barneverntjenester § 1-1.

Bestemmelser om samarbeid

I henhold til sosialtjenesteloven og barnevernsloven §§ 3-2 og 3-3 skal sosialtjenesteloven og barnevernloven medvirke til at de voldsutsatte blir ivaretatt av andre offentlige organer, samt samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer. Videre bør sosialtjenesten og barnevernet samarbeide med brukergrupper og frivillige organisasjoner som hører under etatens oppgaver.

Kommunehelsetjenesten skal etter kommunehelseslovens § 6-6 a samarbeide med sosialtjenesten.

Etter disse lovbestemmelsene har kommunen et overordnet ansvar for å påse at samarbeidet mellom de forskjellige forvaltningsetatene og nivåer sikrer voldsutsatte et helhetlig tilbud.

Lovfestet opplysning, råd og veiledningsplikt

I henhold til sosialtjenesteloven § 4-1 skal sosialtjenesten gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer. Videre skal kommunehelsetjenesten etter kommunehelsesloven § 2-1 andre ledd, gi den enkelte opplysninger om hvordan vedkommende skal ivareta sin rett på helsehjelp.

Barneverntjenesten skal etter Lov om barneverntjenester § 6-1 følge forvaltningslovens §§ 11 og 17 om alminnelig veiledningsplikt og utrednings- og informasjonsplikt.

Bestemmelsene om opplysning, utredning og veiledningsplikt forplikter de kommunale aktørene til å gi relevante opplysninger om saksgang, tidsfrister og klageadgang. Videre forpliktes de til å gi voldsutsatte opplysninger og veiledning om deres rettigheter og eksisterende tiltak.

Lovfestet krav om individuell plan

Sosialtjenesteloven § 4-3 a og kommunehelsesloven § 6-2 a gir voldsutsatte som har behov for langvarig og koordinerte tjenester rett på individuell plan. Videre skal sosialtjenesten og kommunehelsetjenesten etter samme bestemmelser samarbeide for å bidra til helhetlig tilbud for den voldsutsatte.

Barneverntjenesten skal ta stilling til igangsettelse av hjelpetiltak og i tilfelle utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan for voldsutsatte barn eller voldsutsatte familier. Dersom barneverntjenesten igangsetter frivillige hjelpetiltak, skal det utarbeides tidsavgrenset tiltaksplan jf. barnevernlovens §§ 4-5 og 4-28.

Individuell plan og tiltaksplan for barn forplikter den kommunale tjenesten til å ta et ansvar i en konkret situasjon. Videre vil en slik plan ofte inkludere tettere samarbeid mellom den enkelte tjeneste, brukeren og det øvrige kommunale hjelpeapparatet.

2 BESKRIVELSE AV SITUASJON FOR VOLDSUTSATTE

"Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet, kan gi store helseskader og er ett brudd på grunnleggende menneskerettigheter". (Handlingsplan mot vold i nære relasjoner, Vendepunkt 2007)".

Vold forekommer i mange typer forhold; i heteroseksuelle forhold, lesbiske og homofile forhold, i forhold der foreldrene utøver vold mot barna, i forhold der barn er vitne til vold og der barn krenker foreldre og søsken.

2.1 Omfang

I 2005 ble første store omfangsstudie av vold i nære relasjoner gjennomført av NIBR (Norsk institutt for by- og regionforskning, Haaland & Clausen). De kom fram til at 25% av alle kvinner er i eller har vært i et forhold der de har vært utsatt for vold. For menn er tallet 20%.

Alvorlig vold rammer fire ganger så mange kvinner som menn. Hver 12. kvinne og hver 60. mann utsettes for livstruende vold.

Noen grupper er spesielt sårbare, eksempelvis eldre, rusmisbrukere, personer med funksjonsnedsettelse, samt kvinner og barn med minoritetsbakgrunn. Vi har valgt å dele voldsutsatte inn i grupper. Dette fordi omfanget og utfordringene kan være noe ulike, og dermed også tiltakene som skal til for å bekjempe volden.

2.1.1 Kvinner

En rekke undersøkelser gir klare indikasjoner på at menns vold mot kvinner og barn i familier er utbredt. I NIBRs landsomfattende undersøkelse av 2005, "Vold i parforhold" viste det seg at om lag 9 % av kvinner over 15 år har vært utsatt for grov vold av sine nåværende eller tidligere partnere. Rapporten dokumenterer at vold i nære relasjoner fører til omfattende helseproblemer. Nesten 30 % av de voldsutsatte kvinnene oppgir å ha fått fysiske skader som brudd, kuttskader, hjernerystelse og blåmerker. Mange utvikler psykiske lidelser som selvmordstanker, depresjon, angst og posttraumatiske stressymptomer.

Å bli utsatt for vold virker psykisk nedbrytende. Rapporten dokumenterer at vold mot kvinner i parforhold er et alvorlig samfunnsproblem.

I sin ytterste konsekvens fører volden til tap av menneskeliv. Tall fra KRIPOS viser at mellom 20 -30 % av alle drap de siste tiårene er begått av nåværende eller tidligere partner.

I 2005 gjennomførte Amnesty en undersøkelse for å kartlegge kommunenes arbeid med å forebygge og stanse vold mot kvinner, og sikre voldsutsatte kvinner beskyttelse og rehabilitering. Rapporten "Glansbilder slår sprekker" slår fast at om lag halvparten av kommunene mangler registreringsrutiner og oversikt over omfanget av vold og voldtekt mot kvinner i nære relasjoner.

Lokale undersøkelser/tall

Statistikk fra krisesentret i Bodø viser at de i 2009 mottok til sammen 1896 henvendelser.

Beboere	Antall	Overnattingsdøgn
Kvinner	31	1220
Barn	14	244
Sum	45	1464
Dagbrukere	57	

Tall fra 2009 for Salten politidistrikt viser at de har mottatt 98 anmeldte saker i 2009 under kategorien familievold, det er en økning på 34 saker fra 2008.

2.1.2 Menn

Flere undersøkelser viser at episodisk partnervold (mild form for fysiske og psykiske krenkelser) er omtrent likt fordelt mellom kjønnene. Siden hjelpeapparatet sjelden får melding fra menn som er utsatt for vold fra sin partner, kan det tyde på at menn har høy terskel for å ta kontakt med hjelpeapparatet.

Norske omfangsundersøkelser viser at mellom hver fjerde og hver sjette person som noen gang har opplevd grov partnervold – vold med stort skadepotensiale – er en mann. I utvalget mellom 20 og 54 år opplyser 2,2% av mennene at de har opplevd grov vold fra partner etter fylte 15 år (NIBR 2005: Vold i parforhold ved Thomas Haaland, red., Stein Clausen og Berit Schei). I likhet med kvinner som utsettes for mishandling, har menn som utsettes redusert psykisk helse (Hjemmen, Dalgard, Graff-Iversen 2002).

2.1.3 Barn og unge som lever med vold i familien

I NOVA rapporten Vold og overgrep mot barn og unge (2007) ble det foretatt en undersøkelse blant 7033 elever i videregående skole. Der framkom det at 8 % av elevene har vært utsatt for grov vold fra en forelder, 6 % har vært vitne til grov vold mot foreldre. 22 % av jentene og 8 % av guttene har vært utsatt for seksuell krenkelse, 15 % av jentene og 7 % av guttene har vært utsatt for alvorlig seksuelt overgrep.

Rapporten viser også at barna var like utsatt for vold fra sine mødre som fra sine fedre, og gutter i like stor grad som jenter. Innvandringsbakgrunn, rus og dårlig økonomi øker risikoen drastisk for at barn utsettes for vold fra sine foreldre.

Internasjonal forskning viser at barn er til stede i 80 – 95 % av voldsepisoder, og at der det er vold mellom foreldrene er ca. 50 % av barna direkte utsatt for vold.

Det er like skadelig eller verre for barn å være vitne til vold som å bli utsatt selv. Situasjonen påfører barnet et liv med skam og hemmeligholdelse. På sikt kan livssituasjonene endre barnas psykiske og fysiske helse. Nyere forskning tyder på at barn som utsettes for langvarig traumatisk stress blant annet kan påføres fysiologiske endringer i hjernen.

Lokale undersøkelser/tall

I NOVA– rapporten (2007) kartlegges omfanget av fysisk vold og vitneerfaring i normalbefolkningen i Norge for første gang. Utvalget i undersøkelsen er landsrepresentativ, og resultatene sier noe om gjennomsnittet for hele landet. I mangel av data på kommunalt nivå trekkes det parallell til Bodø kommune. Bodø hadde pr 01. januar 2010 12573 innbyggere i alderen 0- 19 år. Dersom man går ut fra anslaget på landsnivå om at 8 % blir krenket ved å bli utsatt for grov vold av sine foreldre, så vil dette kunne utgjøre ca 1000 barn i Bodø.

En gjennomgang av nytilmeldte saker hos Barneverntjenesten i Bodø kommune i 2007, indikerer at om lag 20 % av meldingene omhandler vold i nære relasjoner. Tallene sier ikke noe om det var grov eller mild vold, eller hvor henvendelsen kommer fra. I disse tilfellene vet barnevernet at barn har levd eller lever med vold. Det er i tillegg saker der man har mistanke, men ikke klarer å avdekke om dette er tilfelle.

Av statistikken fra Bodø krisesenter for 2009 framgikk det at 14 barn hadde 244 overnattingsdøgn. Det utgjør nesten 18 døgn pr barn i snitt.

I kommunens helsetjeneste viser en uformell spørreundersøkelse at det i 2009 ble sendt få bekymringsmeldinger med mistanke om vold i nære relasjoner fra helsestasjon og skolehelsetjenesten til barnevernet.

Det framgår av Statistisk sentralbyrås statistikk fra 2008 at 3 % av den samlede meldingsmassen til barnevernet kommer fra barnehagene. Dette er lite, når vi vet at barnehagene ser flesteparten av barna.

2.1.4 Eldre

I artikkelen "Fakta om overgrep mot eldre" framgår det at mellom 4 og 8 prosent av eldre blir utsatt for vold og overgrep etter fylte 65 år. Dette er tall som er basert på kliniske erfaringer og studier rettet mot den eldre befolkningen. Det snakkes om fysiske og psykiske overgrep, økonomiske og seksuelle overgrep samt omsorgsvikt.

En bydelsundersøkelse i Oslo (1991-94) blant eldre over 65 år som ble utsatt for omsorgsvikt viser at psykisk overgrep forekom i alle overgrepstilfellene, fysisk vold i hvert fjerde tilfelle og økonomisk utnyttelse i en tredjedel av tilfellene. Halvparten av overgrepene ble utført av ektefelle og hadde ofte pågått over lang tid. De øvrige ble utsatt for overgrep av barn, barnebarn og andre nære personer.

Lokale undersøkelser/tall

Med utgangspunkt i overnevnte studier kan en antyde at tallene for eldre som utsettes for overgrep også i Bodø kommune vil variere mellom 4 -8 % det vil si mellom 240 og 480 personer. Dette er eldre over 65 år.

En henvendelse til hjemmetjenesten og sykehjem i Bodø kommune viser at vold og overgrep er et tabubelagt tema som tas sjelden opp. Ofte benektes mistanken. Personalet må få fullmakt av brukeren til å ta kontakt med andre hjelpere, som for eksempel fastlegen.

Vold og overgrep mot eldre er fremdeles i hovedsak et skjult problem. De fleste overgrep mot eldre skjer fra personer som står vedkommende nær. Eldre kan være tilbøyelig til å skjule overgrep som skjer i familien og tar i liten grad kontakt med politiet eller andre offentlige instanser for å søke hjelp.

2.1.5 Familier med minoritetsbakgrunn

Familier med minoritetsbakgrunn i Norge kommer fra mer enn 200 land. På landsbasis ser man en tendens til at kvinner med minoritetsbakgrunn er overrepresentert ved krisesentrene, herunder kvinner gift med norske menn. Vi har ikke belegg for å si at det er samme tendens i Bodø. Det er vanskelig å innhente tall og omfang i denne gruppen. I tillegg er problematikken med kvinner fra ulike nasjoner og kultur så sammensatt at det vil kreve et stort arbeid. Hjelpeapparatet stilles overfor utfordringer som krever spesiell kunnskap og kompetanse mht voldsutsatte kvinner og barn med etnisk minoritetsbakgrunn. Viktigheten av kunnskap – og kompetanseheving som angår de deler av lovverket og rettigheter som angår minoritetskvinnen spesielt må understrekes. Det pekes her spesielt til tvangsekteskap og kjønnslemlesting.

2.1.6 Funksjonshemmede

Det mangler større omfangsundersøkelser av voldsutsatte med funksjonsnedsettelse. Det har sammenheng med store metodiske utfordringer både i forhold til å definere hvilke

grupper som hører til under voldsutsatte med funksjonsnedsettelse, samt å nå de en er ute etter. I likhet med grupper av eldre, er voldsutsatte med funksjonsnedsettelser et skjult problem.

Vi vet at funksjonshemmede barn er særlig utsatt for vold.

2.1.7 Rusmisbrukere

I en del tilfeller er det en sammenheng mellom vold og rus. Vold i nære relasjoner, spesielt parrelasjoner, kan også være kjennetegn ved omfattende bruk av rusmidler. I noen forhold med vold og rus er det marginaliserte kvinner som faller ut av eller ikke gjør seg nytte av eksisterende tilbud. Kvinnelige rusmisbrukere som blir mishandlet har ofte flere, mer komplekse problemstillinger som de trenger hjelp til, enn kvinner uten rusproblemer.

I Bodø har vi ingen kartlegging eller oversikt over denne gruppen voldsutsatte. Bodø kommune har etablert Kvinnehuset, et tilbud for kvinnelige rusmisbrukere, som ikke er knyttet opp mot voldsutsatte kvinner. Det er kjent at det er høyere forekomst av vold i familier hvor en eller begge foreldre har et rusproblem.

Det antas at mange av de som bor på Kvinnehuset har et rusproblem, og i tillegg er utsatt for vold.

Fagpersoner i hjelpeapparatet har en antakelse om at kvinnelige rusmisbrukere lever skjult og underkaster seg voldelige forhold for å få tilgang til rusmidler.

2.1.8 Likekjønnede

Vold i nære relasjoner forekommer også i like kjønnede forhold. Undersøkelsen Vold i parforhold (NIBR 2005) viser at 0,4% av kvinnene og mennene i undersøkelsen har opplevd vold fra partner med samme kjønn.

Svenske studier viser at homofile og lesbiske i mindre grad enn heterofile søker hjelp etter å ha vært utsatt for vold fra partner. Tilsvarende er terskelen for å anmelde et overgrep til politiet svært mye høyere.

2.2 Konklusjon

Det blir understreket i både faglitteraturen, forskning og praksis, at ulike instanser i for liten grad oppdager eller har rutiner for å oppdage vold i nære relasjoner. Økt kompetanse om vold, og graden av alvor i skadeomfang bør etter vår mening føre til bedre rutiner hos alle som er i kontakt med familier og barn. På bakgrunn av overnevnte kan en si at mørketallene er store når det gjelder vold i nære relasjoner. Til tross for at en ikke har spesifikke tall, vet vi at mange av Bodø kommunes innbyggere blir utsatt for vold i nære relasjoner. Vi har nok kunnskap for å kunne sett i verk tiltak for å forebygge vold i nære relasjoner.

3 EKSISTERENDE TJENESTER

Følgende enheter og instanser har ansvar for tjenester som kan være aktuell for voldsutsatte, og skal kunne bistå målgruppa ved behov.

3.1 Kommunale tjenester:

- Barnehage
- Skole og PP-tjeneste
- Barneverntjenesten
- Familiesenter
- Helsestasjon og skolehelsetjeneste
- Allmennlege tjenester/fastleger
- Legevakta
- Tannleger
- Pleie – og omsorgstjenesten
- Rus og psykiaritjenesten
- NAV, boligstjenesten
- Flyktningtjenesten
- Krisesentret
- Kvinnehuset
- Rådgivingsgruppa for vold og seksuelle overgrep
- Helsestasjon for eldre

Forebyggende program:

- "Steg for steg" i barnehager
- "Zippys venner"
- Mobbeprogram
- PALS i skolen
- "Alle har en psykisk helse"
- "Ung og rus"

3.2 Statlige tjenester

3.2.1 Direkte tjenester

- Samtaler med voldsutsatte barn og voksne v /Familievernkontoret
- Sinnemestringsprogrammet, v/ Familievernkontoret
- Barnehuset Tromsø, dekker også Bodø/Salten. Skal sikre en helhetlig og god kvalitativ behandling av barn som har vært utsatt for overgrep eller vold. Barn skal komme til barnehuset, og få den oppfølging de trenger på et sted. Barnehuset består av profesjonelle fagfolk som skal gi barn og pårørende, samt 1.linjetjenesten råd og veiledning.
- BUP – behandlingstilbud til barn som har vært utsatt for vold og overgrep.
- VOP – behandlingstilbud til voksne som har vært utsatt for vold og overgrep

3.2.2 Indirekte tjenester

- Familievoldskordinator i Salten politidistrikt. Har et koordinerende og distriktsovergrepene ansvar for politidistriktets samlede innsats for å redusere og forebygge vold i nære relasjoner, herunder søke å redusere mørketall. Skal bidra til kommunikasjon og samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere utenfor etaten, herunder delta i Rådgivingsgruppa for vold og seksuelle overgrep, som politiets representant.
- Konsultasjonsteam v/RTS Tromsø, dekker også Bodø. Tverretatlig gruppe som skal bistå søker fra offentlige instanser i saker der det er mistanke om eller en er i ferd med å avdekke seksuelle overgrep mot barn og unge, vold i nære relasjoner, omsorgsvikt eller kjønnslemlestelse. Teamet gir råd og veiledning i saker der barn forgriper seg seksuelt mot andre barn.
- RKK - Rådgivingskontoret for kriminalitetsofre i Salten med kontorsted Bodø, underlagt justisdepartementet, som har hovedkontoret for voldsoffererstatning i Vardø. Det kan gis hjelp til erstatning og rådgiving/veiledning til den som har blitt skadet som følge av en forsettlig legemskrenking eller annen straffbar handling som har preg av vold, trakassering eller psykisk eller fysisk tvang. I tillegg Støttetelefonen for voldsutsatte.

Kontoret bistår også med vitnestøtte; hjelp og støtte til vitner/fornærmede i rettssaker.

- Rådgivingsgruppa i Bodø kommune, en tverrfaglig gruppe som består av fagfolk fra flere instanser. Gruppa kan kontaktes dersom det er mistanke om, eller er i ferd med å avdekke seksuelle overgrep mot barn og ungdom, vold eller annen mishandling. Kontaktinstans er barneverntjenesten.
- BUFetat, familievernkontor og fagteam for barnevern, samt alarmtelefon for barn og voksne som bekymrer seg for barn.

4 MÅL

Nasjonale mål og strategier

All bruk av vold strider mot norsk lov og krenker grunnleggende menneskerettigheter. Vold i det private rom aksepteres ikke. Det skal forebygges, bekjempes og lindres gjennom tiltak for å hjelpe og beskytte ofrene og gjennom behandling og straffeforfølgning av voldsutøver.

Regjeringens plan om "Vold i nære relasjoner" 2008- 2011" skisserer 7 overordnede målsettinger for å sikre kontinuitet i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Disse er:

- Ofrene skal sikres nødvendig hjelp og beskyttelse
- Voldsspiralen skal brytes ved å styrke behandlingstilbudet til voldsutøver
- Ofrene skal gis tilbud om tilrettelagte samtaler med voldsutøver
- Kunnskap og samarbeid i hjelpeapparatet skal styrkes
- Forskning og utviklingsarbeid skal iverksettes
- Vold i nære relasjoner skal synliggjøres
- Vold i nære relasjoner skal forebygges gjennom holdningsendringer

Alle har rett til å leve et liv i trygghet og sikkerhet. Den som utsettes for vold og trusler om vold har krav på bistand og beskyttelse. Tilbudet skal være av god kvalitet, individuelt tilpasset og tilgjengelig for alle som har behov for det. Den voldsutsatte samt barn som opplever vold mot nærstående, skal få samfunnets hjelp og støtte til å leve et normalt liv i frihet, med utgangspunkt i egne ressurser og behov. (Vendepunkt 2007)

Bodø kommunes mål

Bodø kommune vil med denne handlingsplan rette oppmerksomheten mot synliggjøring av vold i nære relasjoner og de som utsettes for den. Den skal være et redskap for å øke kunnskapsnivået, bidra til at flere utsatte får hjelp og heve kvaliteten på den bistanden som gis. Kommunens tiltak skal bidra til utvikling av helhetlige, tilgjengelige og faglig gode tjenester, og være pådriver i arbeidet med å etablere gode samarbeidsrutiner med andre etater, institusjoner og organisasjoner som skal bistå voldsutsatte. Den voldsutsatte skal bli godt ivaretatt enten den henvender seg til krisesenter, politi, Nav, barneverntjenesten, flyktningtjenesten, helsetjenesten eller andre.

For at flere voldsutsatte skal få hjelp skal det utarbeides strategier for å:

- Fange opp de utsatte så tidlig som mulig
- Synliggjøre og formidle kunnskap på bred basis
- Forebygge gjennom å bidra til holdningsendringer
- Styrke kunnskapen og samarbeidskompetansen i hjelpeapparatet
- Sikre nødvendig bistand og beskyttelse
- Utvikle målrettet handlingskompetanse
- Bryte voldsspiraler gjennom tilbud til voldsutøver

4.1 Tiltak for å nå de kommunale mål

For å fange opp utsatte så tidlig som mulig, er det i arbeidet med handlingsplanen tydeliggjort at fokus må rettes mot:

4.1.1 Å fange opp de utsatte så tidlig som mulig

En betydelig utfordring er at vold i nære relasjoner forblir skjult i disse skadelige relasjonene. De emosjonelle båndene mellom voldutøver og voldsutsatt er sterke, noe som kan forhindre at den utsatte ber om hjelp. Avhengighet og skamfølelse kan bidra i samme retning.

Å bistå den utsatte krever derfor at hjelperen har både fenomenforståelse, relasjonskompetanse og god kjennskap til hjelpeapparatet. Trygghet og tillit ser ut til å være viktige faktorer for at utsatte ber om hjelp. Dette skapes mellom personer, snarere enn mellom person og system.

Tiltak

- Etablere koordinator for voldsutsatte.
- Helsestasjon/Familiesenter utarbeider og igangsetter program for de barn som ikke er i barnehage.
- Barnevernet informerer årlig (høstsemesteret) om meldeplikten til skole, barnehage og helsestasjoner
- Kurs om vold i nære relasjoner

4.1.2 Synliggjøring og kunnskapsformidling på bred basis

Et mål for de som utsettes for vold er å synliggjøre volden og formidle kunnskapen slik at de kan få en samordnet hjelp.

En utfordring er å skaffe oversikt over omfanget av vold i nære relasjoner og de som berøres av den. Det er store mørketall på området, ofte fordi utsatte grupper sjelden oppsøker hjelpeapparatet etter å ha blitt utsatt for vold fra en av sine nærmeste, samt at hjelpeapparatet mangler kompetanse og rutiner i forhold til å avdekke registrert vold.

Ansvaret for tjenester og oppfølging av voldsutsatte er spredt utover på flere instanser. Det innebærer at de stilles krav til koordinering og samarbeid instansene imellom. For å oppnå et helhetlig hjelpetilbud må samarbeid på tvers i hjelpeapparatet videreutvikles og styrkes.

Tiltak

- Det nedsettes ei tverretattlig gruppe som får til oppgave å vurdere hvilke registreringsrutiner og tall som bør registreres årlig for å ha grunnlag til synliggjøring og målrettede tiltak mot vold i nære relasjoner.

4.1.3 Forebygge gjennom å bidra til holdningsendringer

Det forebyggende arbeidet i kommunen bør styrkes gjennom tilbud om foreldreveiledning i familiene. Det er gjennom Strategiplan mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn (2005-2009) gitt ut foreldremateriell rettet mot førstegangsførelde om konsekvenser av vold og alternative handlingsstrategier. Folderen "Når jeg blir så sint at jeg nesten sprekker", ble ferdig i 2007. Folderen er distribuert til alle landets kommuner, den er oversatt til russisk, tyrkisk, urdu og arabisk.

Studier viser at vanskeligheter i det sosiale samspill læres inn tidlig og kan påvises allerede i tidlige barneår. Å stanse eller bryte negative samhandlingsmønstre kan forebygge aggressiv og voldelig atferd blant barn og unge. Målet er å lære barn og unge andre måter å løse konflikter på enn ved vold.

Tiltak

- Informasjon om vold i nære relasjoner skal være en del av foreldreveiledningstilbudet som gis på helsestasjon, i barnehage og familiesenter.
- Det skal gjennomføres opplæring av foreldreveiledere om temaet vold og overgrep.
- Folderen "Når jeg blir så sint at jeg nesten sprekker" skal være tilgjengelig på offentlige kontorer i Bodø.
- Informasjon til familier med minoritetsbakgrunn om norsk lovgivning.

4.1.4 Kunnskap og samarbeidskompetanse

Kommunale tjenester skal ha nødvendig kompetanse for å kunne avdekke og følge opp de som er utsatt for vold.

Det er behov for økt kompetanse i forhold til å se/observere tegn på vold, og få på plass rutiner for å kunne ta tak i problemet ved mistanke. Tjenesteområdenes kunnskap og bevissthet blir viktig, dersom man skal ha evne og mot til å avdekke vold og gjøre noe med det. Ansatte trenger ikke spisskompetanse på området vold for å kunne observere tegn og eventuelt stille spørsmål, det trengs likevel mer kunnskap og bevisstgjøring om hvordan man skal avdekke vold. En veileder som kan brukes i tjenester og virksomheter som møter voldsutsatte og voldsutøvere bør utarbeides. Det vil si et verktøy som kan brukes ved mistanke og avdekking av vold.

Det vil være et kontinuerlig behov for kursing/opplæring/veiledning i forhold til meldeplikt og taushetsplikt. Taushetsplikten må ikke bli en sovepute for ikke å handle, og det må skapes en bevissthet rundt denne problemstillingen hos de som får kjennskap til familievold.

Tiltak

- Igangsette særskilt kompetanseheving i aktuelle enheter som yter tjenester til utsatte grupper. Herunder kompetanse i forhold til meldeplikt til barnevernet. Gjelder barnehager, helsestasjon, flykningstjenesten, skoler, hjemmebasert omsorg, legevakt, fastleger mv. Systematisk opplæring som inngår i kommunenes opplæringsplan.
- Informasjon om Rådgivingsgruppa.
- Øke kunnskapen hos de som er underlagt taushetsplikt om hvordan en kan motivere for videre hjelp.

4.1.5 Sikre nødvendig bistand og beskyttelse

4.1.5.1 Kvinner og menn

Kvinner og menn utsatt for vold i nære relasjoner trenger hjelp til å komme ut av det voldelige forholdet, de trenger hjelp til bearbeiding av traumer og eventuelt hjelp til etablering av ny tilværelse. De trenger støtte og oppfølging for å ta ansvar og mestre eget liv, samt eventuelle

barn som er en del av familieforholdet. Det kreves at kommunen kan bidra med praktisk hjelp og koordinering av nødvendige tiltak.

Det er en målsetting at voldsutsatte skal kunne ha en samarbeidspartner å forholde seg til som koordinerer og har kontakt med interne og eksterne instanser. Koordinatoren skal sikre brukermedvirkning og aktivere den det gjelder til å komme i gang å mestre ofte en utrygg kaotisk tilværelse, både for seg selv og eventuelle barn. Nødvendige tiltak kan være bolig, økonomisk støtte, skifte av barnehage/skole, avtale med politiet om voldsalarm, besøksforbud, eventuelt også barneverntiltak der det er barn med i bildet.

Tiltak

- Koordinator (se pkt 4.1.1)
- Krisesenter

4.1.5.2 Barn

Utøveren av fysiske overgrep er i de fleste tilfeller far, mor, stefar eller stemor. Små barn har generelt større risiko enn eldre barn for å bli utsatt for mishandling. Dette gjelder særlig barn under ett år, hvor også risiko for død er større enn for eldre barn. Barn som utsettes for gjentatt vold har større risiko for å få psykisk skade. Fysisk vold ser ut til å ramme barn fra utsatte eller problembelastede familier i større grad enn andre familier. Med utsatte familier menes familier med annen etnisk bakgrunn, familier som sliter med fattigdom, rusmisbruk, psykisk sykdom eller voldsproblematikk, eller en kombinasjon av slike belastninger. (Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn 2005 -2009)

Helsesøster kan bli involvert som den første som fatter mistanke, foretar sakkyndig undersøkelse og yter hjelp og behandling til de utsatte. Det vil kreve et helsestasjonsprogram som gjør det mulig å avdekke barn som blir utsatt for vold. Det bør vurderes et ekstra oppfølgingsprogram for barn som ikke er i barnehage, og som dermed ikke blir sett av andre instanser utenom helsestasjonene.

Offentlige ansatte har etter bestemmelsene i barnevernloven meldeplikt til barnevernet, når det er grunn til å tro at barn blir mishandlet eller utsatt for alvorlig omsorgsvikt. I barnevernlovens § 6-4 het det at: "Offentlige myndigheter skal av eget tiltak, uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til kommunens barneverntjeneste når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgsvikt, eller at barnet har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.

Flere instanser melder om en høy terskel for å melde til barnevernet. De sier det er problematisk at de ikke får tilbakemelding fra barnevernet om hva som gjøres når de sender bekymringsmelding. Det ble i 2009 lovfestet tilbakemeldingssystem som samtidig ivaretar taushetsplikten. Det synes nødvendig å videreutvikle rutiner og arbeidsmodeller i arbeidet med barn som er utsatt for vold i nære relasjoner. Bodø kommune har i mange år hatt Rådgivingsgruppe bestående av kommunale og statlige instanser, der det gis bistand ved mistanke om vold og seksuelle overgrep.

I 2003 opprettet Bodø kommune et familiesenter på Mørkved, etter hvert er det kommet tre til. Familiesentrene er en lokalt forankret virksomhet rettet mot barn, unge og deres foreldre. De omfatter den lokale helsestasjon, inkludert svangerskapsomsorg, åpen barnehage, familierådgiving og barneverntjenesten. Dette er virksomheter som gir mer tilgjengelig tilbud til barn og unge som er risikoutsatt, brukerne får raskere og tidligere hjelp og det gir bedre forankring av samarbeidsrutiner og skaper større fleksibilitet i tjenesteapparatet. Vi vil bare understreke viktigheten av at Familiesentrene også er for barn og unge som lever med vold i nære relasjoner.

Tiltak

- Helsestasjon vurderer et ekstra oppfølgingsprogram til barn som ikke er i barnehage.
- Barneverntjenesten jobber systematisk med å bli mer synlig og delta på ulike arenaer som skole, barnehager og helsestasjoner. Dette for å informere om sitt arbeid og øke fokuset på meldeplikten.

4.1.5.3 Voksne og barn med minoritetsbakgrunn:

De aller fleste tiltak som er nevnt i planen gjelder også kvinner og barn med minoritetsbakgrunn. Likevel er det slik at denne gruppen opplever krenkelser og voldshandlinger som ikke gjelder befolkningen for øvrig, her tenkes spesielt på tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Fysisk avstraffelse i oppdragelsesøyemed er mer utbredt i familier med minoritetsbakgrunn. Det samme ser ut til å gjelde vold og trusler. Spesielle utfordringer/problemområder, samt det faktum at vi vet lite om omfang, gjør at vi foreslår igangsetting av et tverrfaglig fokusarbeid overfor målgruppen.

I 2009 hadde Bodø kommune et prosjekt i samarbeid med Helseavdelingen ved Fylkesmannen i Nordland. Målsettingen var:

- Å hindre unge kvinner og jentebarn bosatt i Bodø kommune å bli utsatt for
- kjønnslemlestelse
- Høyne kunnskapen blant fagpersoner som kommer i kontakt med de flyktninger, asylsøkere og innvandrere som praktiserer skikken
- Utarbeide rutiner for tverrfaglig samarbeid og veiledning
- Opprette samarbeid med de etniske nettverkene
- Gi informasjon og bidra til nødvendig hjelp for kvinner som er omskåret.

Tiltak

- Powerpoint undervisningsmateriale, som er utarbeidet om kjønnslemlestelse og konsekvenser skal brukes av flyktningtjenesten i undervisning til flyktninger og innvandrere.
- Informasjon til alle med annen kulturbakgrunn om lover, plikter og rettigheter knyttet til temaet vold i nære relasjoner.
- Bruke allerede utarbeidete rutiner.

4.1.5.4 Eldre

Stortingsmeldingen nr 25 (2005/6) – omsorgsmeldingen, har overgrep mot eldre som et eget tema. Her slås det fast at vold og overgrep er en av de mest skjulte formene for overgrep, og at eldre som er utsatt for overgrep i mange tilfeller har vanskelig for å nå fram til hjelpetilbud som kritesenter, helsestasjon for eldre, NAV eller politi.

For at overgrep mot eldre skal avdekkes og følges opp, er det nødvendig at det finnes en kompetanseperson som kan ta imot henvendelser, registrere og følge opp volden slik at eldre sikres nødvendig hjelp og beskyttelse. I Bærum, Oslo og Trondheim er det opprettet egne stillinger som skal ivareta voldsutsatte eldre. Tilbudet omtales som "Vern for eldre".

Erfaringer fra "Vern for eldre" viser at eldre tar kontakt når de vet at det er hjelpeinstanser som er tilpasset deres behov.

Tilbudet bør plasseres i eller nært førstelinjetjenesten og må være et lavterskeltilbud. Henvendelser må kunne skje direkte, uten ventetid og uten forpliktelser for den gamle. Det bør være en kommuneovergripende og uavhengig stilling.

Det er etablert en nasjonal kontakttelefon for eldre mennesker som er utsatt for overgrep.

Tiltak

- Utnevne en kontaktperson som det kan henvises til for videre hjelp og støtte dersom den som ringer ønsker det.
- Kompetanseheving av de som jobber på helsestasjon for eldre.

4.1.6 Utvikle målrettet handlingskompetanse

Kommunale tjenester skal ha nødvendig kunnskap og kompetanse for å kunne avdekke og følge opp de som er utsatt for vold. Det er behov for økt kompetanse i forhold til å se/observere tegn på vold, og få på plass rutiner for å kunne ta tak i problemet ved mistanke. Tjenesteområdenes kunnskap og bevissthet er viktig dersom man skal ha evne og mot til å avdekke vold og gjøre noe med det. Ansatte trenger ikke spisskompetanse på området vold for å kunne observere tegn og eventuelle spørsmål. Det trenges likevel mer kunnskap og bevisstgjøring om hvordan man skal avdekke vold. En veileder som kan brukes i tjenesten og virksomheter som møter voldsutsatte og voldsutøvere bør utarbeides. Det vil si et verktøy som kan brukes ved mistanke og avdekking av vold.

Det vil være et kontinuerlig behov for kursing/opplæring/veiledning i forhold til meldeplikt og taushetsplikt. Taushetsplikten må ikke bli en sovepute for ikke å handle, og det må skapes en bevissthet rundt denne problemstillingen hos de som får kjennskap til familievolden.

I saker der man har avdekket at barn lever med vold i familien, er det viktig at barneverntjenesten involveres. De skal ha et spesielt fokus på barnas behov. Det er viktig å være klar over de konsekvensene det har for et barn å vokse opp med vold i nære relasjoner slik at rett tiltak kan settes inn i rett tid.

Primærhelsetjenestens ansvar for å avdekke vold presiseres og er en forutsetning for å kunne iverksette tiltak. Voldsutsatte og voldsutøvere vil i mange tilfeller ha kontakt med sosialtjenesten, og sosialtjenesten har da en viktig rolle i å avdekke mishandlingen. For alle deler av tjenesten er det viktig å ha kunnskap om den situasjon voldsutsatte er i.

Tiltak

- Utarbeide en veileder for alle ansatte i Bodø kommune, et verktøy som skal bidra til tverrfaglig samarbeid, å skape gode rutiner for håndtering av voldssaker.
- Øke samarbeidskompetanse hos tjenesteytere og utarbeide gode rutiner mellom de ulike instanser ved mistanke om vold og avdekking av vold i nære relasjoner
- Igangsette særskilt kompetanseheving i aktuelle enheter som yter tjenester til barn og kvinner. Herunder kompetanse i forhold til meldeplikt til barneverntjenesten. Gjelder barnehager, helsestasjoner, flyktningtjenesten, skoler, hjemmebasert omsorg, legevakt, fastlege m.v. Systematisk opplæringsplan som inngår i kommunens opplæringsplan.

- Inngå tverretattlig samarbeid for å planlegge og arrangere årlige kompetansehevende fagseminar der vold i nære relasjoner settes på dagsorden.

4.1.7 Tilbud til voldsutøver

Det kommunale hjelpeapparatet skal ha kunnskap om og samarbeide med behandlingstilbudet til utøver.

Utøvere av vold kan framvise et mønster av overgrep og manipulerende atferd som både er målrettet og instrumentelt. Volden har vanligvis underdanighet og kontroll over ofret som funksjon. Selv om volden er intensjonell – dvs. den gjøres med hensikt – så er den ikke alltid like målrettet og instrumentell. Volden kan også forstås som forsøk på å håndtere avmaktsfølelse og sinne. Utøvere av vold vil ofte bære på en sårbarhet, eksempelvis for kritikk og avvisning, og ha lav selvfølelse. I situasjoner som trigger negative selvoppfatninger vil personen bruke vold i et forsøk på å gjenopprette egen verdi. Når følelsene av avmakt er sterk nok vil svaret være å ta makt ved å bruke vold.

Utøvelse av vold kan forstås både som et psykologisk problem og et kulturelt problem. Forskning viser at det er en overrepresentasjon av voldsutøvere som selv har vokst opp med vold. Psykiske lidelser og inntak av rusmidler kan også føre til voldsbruk. Uansett årsak kan voldshandlingene få alvorlige konsekvenser for utøver; ødelagte familierelasjoner, angst, selvforakt, skam, sevmordstanker/selvmondsforsøk, sosial isolasjon, benektning, bagatellisering og ansvarsfraskrivelse er vanlige blant voldsutøvere, og det er ofte nødvendig med motivasjonsarbeid for å få dem til å motta behandling.

De aller fleste voldsutøvere trenger hjelp/behandling for å slutte å bruke vold og bør ha rett til slik hjelp uavhengig av hvilke tiltak som tilbys de voldsutsatte. (Isdal 2000)

Tiltak

- Inngå samarbeid med aktuelle instanser i etablering av behandlingstilbud til voldsutøvere.
- Sinnemestringskurs

5 GJENNOMFØRING AV PLANEN

5.1 Nødvendige forutsetninger for å gjennomføre planen

Mål: Planen skal være et praktisk styringsverktøy.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er ment å være et praktisk styringsredskap i perioden fram til høsten 2015, eller til neste plan er utarbeidet. Planen betraktes ikke som et endelig produkt, men som et steg på veien med jevnlig rullering og revisjon. Antall tiltak kunne vært atskillig flere. Vi har forsøkt å begrense og prioritere tiltak ut fra hva som er mest nødvendig og hensiktsmessig å igangsette først, samt å få gjennomført disse i løpet av en fireårsperiode.

Tiltak

- Ansvar for overordnet oppfølging og koordinering tillegges rådmannen.
- Evaluering av planen gjennomføres midt i planperioden (2013), og helhetlig rullering skal skje i løpet av 2015.

5.2 Planens økonomiske konsekvenser

Tverrfaglig samarbeid og kompetanseutvikling er områder som må vektlegges i framtiden for å få nødvendig helhetlig tilbud til voldsutsatte. Enkelte tiltak utløser ingen ekstra kostnader, eller de vil kunne gjennomføres innenfor eksisterende rammer. Dette vil kunne skje ved å videreføre igangsatte tiltak eller omprioritere ressurser innenfor rammene. Nye tiltak og tjenester må kobles opp mot gjeldende budsjett- og økonomiplaner og realiseres innenfor fastlagt ramme. Rådmann og enhetsledere har ansvar for å innarbeide "sine" tiltak i økonomiplaner.

5.3 Planens samlede tiltak

Mål 4.1.1 Fange opp de utsatte så tidlig som mulig

	Tiltak	Ansvarlig
1	Etablere koordinator for voldsutsatte.	NAV
2	Helsestasjon/Familiesenter utarbeider og igangsetter program for de barn som ikke er i barnehage	Helsestasjon/familiesenter
3	Barnevernet informerer årlig (høstsemesteret) om meldeplikten til skole, barnehage og helsestasjoner	Barneverntjenesten
4	Kurs om vold i nære relasjoner	PO-kontoret

Mål 4.1.2 Synliggjøring og kunnskapsformidling på bred basis

	Tiltak	Ansvarlig
1	Det nedsettes ei tverretattlig gruppe som får til oppgave å vurdere hvilke registreringsrutiner og tall som bør registreres årlig for å ha grunnlag til synliggjøring og målrettede tiltak mot vold i nære relasjoner.	Rådmann
2	Utarbeide en veileder for alle ansatte i Bodø kommune, verktøy for tverrfaglig samarbeid, gode rutiner for håndtering av vold	Rådmann

Mål 4.1.3 Forebygge gjennom å bidra til holdningsendringer

	Tiltak	Ansvarlig
1	Informasjon om vold i nære relasjoner skal være en del av foreldreveiledningstilbudet som gis på helsestasjon, i barnehage og familiesenter.	Ledende helsesøster, barnehagestyrere, koordinatorene familiesentre
2	Det skal gjennomføres opplæring av foreldreveiledere om temaet vold og overgrep.	Ledende helsesøster
3	Folderen "Når jeg blir så sint at jeg nesten sprekker" skal være tilgjengelig på offentlige kontorer i Bodø	Familievernkontoret
4	Informasjon til familier med minoritetsbakgrunn om norsk lovgivning.	Flyktningkontoret, voksenopplæringen

Mål 4.1.4 Kunnskap og samarbeidskompetanse

	Tiltak	Ansvarlig
1	Igangsette særskilt kompetanseheving i aktuelle enheter som yter tjenester til utsatte grupper. Herunder kompetanse i forhold til meldeplikt til barnevernet. Gjelder barnehager, helsestasjon, flyktningtjenesten, skole, hjemmebasert omsorg, legevakt fastleger mv. systematisk opplæring som inngår i kommunens opplæringsplan.	PO-kontoret
2	Informasjon om Rådgivingsgruppa	Rådgivingsgruppa
3	Øke kunnskapen hos de som er underlagt taushetsplikt om hvordan en kan motivere for videre hjelp.	PO-kontoret

Mål 4.1.5 Sikre nødvendig bistand og beskyttelse

4.1.5.1 Kvinner og menn

	Tiltak	Ansvarlig
1	Koordinator (se pkt 4.1.1)	NAV
2	Krisesenter	Styret for krisesenteret

4.1.5.2 Barn

	Tiltak	Ansvarlig
1	Helsestasjon vurderer et ekstra oppfølgingsprogram til barn som ikke er i barnehage.	Ledende helsesøster
2	Barneverntjenesten jobber systematisk med å bli mer synlig og delta på ulike arenaer som skole, barnehager og helsestasjoner. Dette for å informere om sitt arbeid og øke fokuset på meldeplikten.	Barnevernleder

4.1.5.3 Voksne og barn med minoritetsbakgrunn

	Tiltak	Ansvarlig
1	Powerpoint undervisningsmateriale som er utarbeidet om kjønnslemlestelse og konsekvenser skal brukes av flyktningtjenesten i undervisning til flyktninger og innvandrere.	Ledende helsesøster
2	Informasjon til alle med annen kulturbakgrunn om lover, plikter og rettigheter knyttet til temaet vold i nære relasjoner.	Flyktningkontoret
3	Bruke allerede innarbeidete rutiner	Flyktningkontoret/ ledende helsesøster

4.1.5.4 Eldre

	Tiltak	Ansvarlig
1	Utnevne en kontaktperson som det kan henvises til for videre hjelp og støtte dersom den som ringer ønsker det.	Kommunaldirektør HS
2	Kompetanseheving av de som jobber på helsestasjon for eldre.	Leder for helsekontoret
3	Synliggjøre på Bodø kommunes nettside hvor voldsutsatte kan henvende seg.	PO-kontoret/ informasjons-ansvarlig

Mål 4.1.6 Utvikle målrettet handlingskompetanse

	Tiltak	Ansvarlig
1	Utarbeide en veileder for alle ansatte i Bodø kommune, et verktøy som skal bidra til tverrfaglig samarbeid, å skape gode rutiner for håndtering av voldssaker.	Kommunaldirektør HS og OK
2	Øke samarbeidskompetanse hos tjenesteytere og utarbeide gode rutiner mellom de ulike instanser ved mistanke om vold og avdekking av vold i nære relasjoner	Kommunaldirektør HS og OK
3	Igangsette særskilt kompetanseheving i aktuelle enheter som yter tjenester til barn og kvinner. Herunder kompetanse i forhold til meldeplikt til barneverntjenesten. Gjelder barnehager, helsestasjoner, flyktningtjenesten, skoler, hjemmebasert omsorg, legevakt, fastlege m.v. Systematisk opplæringsplan som inngår i kommunens opplæringsplan.	Rådmann
4	Inngå tverretattlig samarbeid for å planlegge og arrangere årlige kompetansehevende fagseminar der vold i nære relasjoner settes på dagsorden.	PO-kontoret

Mål 4.1.7 Tilbud til voldsutøvere

	Tiltak	Ansvarlig
1	Inngå samarbeid med aktuelle instanser i etablering av behandlingstilbud til voldsutøvere.	Berørte ledere i HS og OK
2	Sinnemestringskurs	Familievernkontoret